

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ш О Д У Н А В К А

Бр. 9.

Београдъ 27. Фебруара.

1848.

ПУТОВАЊЕ

изъ Београда у Италију (аустријску) прошлогъ 1847. лѣта.

(Продуженъ. В. бр. 7.)

32. За обучаванъ младежи, осимъ академје красны умѣтностей, гдѣ се младежь обучава живописаню, шкулитури, архитектури и гравиранию, има у Млѣткама: лицеумъ, двѣ гимназіе, школа мала за мушкы и женску дѣцу, и школа за мореплавателѣ.

33. Осимъ библиотеке св. Марка налази се у Млѣткама више библиотекъ као: Мехитариста у острову св. Лазара. Овдѣ е намастиръ речены калуђера и типографія, гдѣ се печата и славенски; библиотека лицеума, атенеума и семинаріума. Атенеумъ е заведеніе за лѣкаре.

34. Театра има у вароши овой: а) Фениче; б) Гало а с. Бенедето; в) Аполо; г) а санто Лука; д) Малобранъ; е) а санто Ђовани Хрисостомо. Па осимъ овы већи, неколико други мањи.

35. У сали, коя се зове сала ди ридото, држе се у време месецѣ балови.

36. Мѣста за шетню одређена, есу: осимъ пјаче св. Марка, славенска край мора улица — *riva dei Skiavoni* —, баште јавне и марсово пољ. Оба последня за шетню мѣста поградіо е Наполеонъ. При овомъ последњемъ налазе се касарне и войници, кои се на истомъ пољу упражняваю.

37. Међу 306. јавнымъ трошкомъ пограђены и обдржаваны мостова, највећій е онај на великомъ каналу г. 1591. саграђенъ подъ дуждомъ Паскаломъ Чиконьомъ, одъ архитекта *Антоніа ди Понте*.

38. Тавница за 400. затворены сужника саграђена е такођеръ одъ поменутогъ архитекта *ди Понта*.

Трговина млѣтачка негдашња одъ садашњѣ много се разликуе. Негда су Млѣтчани имали 3.545. лађій већи; сада пакъ дође у пристаниште вѣрно годишњѣ до 120. лађій, кое далъ путовачине, и 400. мањи, кое краемъ возе.

Рукотворина (мануфактура) у Млѣткама сада има: злата, шешира, справа, териака, свѣћа, рукавица и маскій. Праве се и лађе трговачке и мањѣ, бое, послови одъ челика, бакра, гвозђа, олова; има рафинеріе шећера, пецива ракие и ликера; фабрика стаклена и фаличногъ бисера у острову Мурану; воска и сапуна.

За трговину у Млѣткама постое сада: трговачкій судъ, берза и различите асекураціе.

Острова око Млѣтака има више одъ 25. Међу овима су најзнатниі: св. Ђорђе; великій Ђудека; св. Климентіе, у овомъ се затвораю свештеници сагрѣшивши; лазарето векіо; св. Лазаръ, св. Сервиліе; Лидо, гдѣ се зида сада нова тврдиња; св. Христофоръ одъ мира, у овомъ е обшите гробљ; Борнико; св. Михаилъ; Мурано, гдѣ е фабрика стаклана; Бурано, гдѣ су се радиле прве чипке; и Торчелло.

Пошто путникъ у Млѣткама више времена позабави се и знаменитости се њне нагледа, па кадъ се изъ чудесне вароши ове крене, на умъ му падне: како е мѣсто ово око половине петогъ вѣка постало одъ бѣгунаца, кои су тражили међу сланимъ барама, да се одъ нападајући у оно време на Италију варварски народа заклоне и сакрју, како су ови бѣгунци најпре варош основали, па трудомъ, постојанствомъ и трговачњемъ исту варош на ступанъ државе узвысили, ову распространили: завладавши цѣлымъ готово приморјемъ адријанскимъ спрѣху Италије лежећимъ, островима јонскимъ, великимъ дѣломъ Италије, Мореомъ, сѣвернымъ дѣломъ Албаніе, Кипромъ,

Кандіомъ, како су потомци ти Бѣгунаца образъ правлѣнія особитый за себе установили, велики политици и финансиери постали, да се и сада по струкама овимъ државногъ правлѣнія одъ нѣи научити можемо; па што е та држава 1347. године стајла и одржала се, признати морамо, да е свакоме, коме е за тимъ стало, пронаћи и научити узроке, кои државе подижу и упропашћују, одъ највеће користи не само читати него учити историју постоявше и одъ 50. година неставше републике мѣтачке.

Дугачкимъ, одскора сазиданымъ мостомъ, кои 175. сводова има, и кои Мѣтке скопчавса тврдомъ земљомъ Италије, изилази се изъ вароши ове и путъ се къ Милану предузима. Гвозденый путъ изъ Мѣтака до Виченце е пограђенъ и готовъ, да се по овомъ путовати угодно може. Изъ Мѣтака се иде на варошь Местре, Доне, Падуа, и Арсасіега, ал' се ни крозь одну одъ вароша овы не пролази, оне остаю на страни. Падуа се съ пута сасвимъ види. Она има 45. намастира мушки, 27. женски и 32. парохіе; цркви: велику (basilica) св. Антонія, св. Юстина, Благовѣщенія и Еремитана; университетъ съ библиотекомъ одъ 50.000 кнѣга, съ амфитеатромъ анатоміе, съ музеумомъ природне исторіе и кабинетомъ физикальнымъ; банту ботаничку, звѣздогледалиште, семинарь съ библиотекомъ; болницу; кућу, у којој се држе изслужени војници, 4. театра; академию наука и умѣтностей, музеумъ древны каменя, библиотеку капитола, коя не богата, ал' има редки рукописа и древностей. Брой жителя износи 51.000.

У Виченци гвозденый путъ престае и изъ ове вароши брзовозъ иде къ Милану. Виченца лежи у пріятномъ, брдовитомъ предѣлу. Има театерь: олимпійскій и артенію; цркви: катедралну, св. Круне, св. Лаврентія; музеумъ, библиотеку одъ 36.000. ком. кнѣга; жителя 40.000.

Изъ Виченце далъ иде се све преко самы пріятны вароша: Монтебелло, Калдіеро у Верону. Ово е варошь велика са 50.000. жителя. Има знамениту на рѣци Ечу, коя посредъ вароши тече, тврдищу; 53. цркви; више палата и кућа пространи, семинарь, лицеумъ, двѣ гимназіе, пензионать кралѣвскій за дѣвојке, двѣ академіе умѣтностей, два друштва филхармоничка, едно учено друштво, двѣ библиотеке, одъ кои знаменитія е ова папстолска, имаюћа 1600. рукописа грчки и латински изъ 4., 5. и 6. вѣка; 11. касарний, 1. болницу воєну, 1. работный домъ, 1. домъ за приманъ ковиладїи, 2. куће, гдѣ се стари не-

моѣни издржаваю: одну за мушке а другу за женске; три театра. У вароши е овой главна воєна команда за цѣлу аустрійску Италию; столица епископа и највећегъ суда за Ломбардію и Мѣтачку кралѣвину.

Одъ Вероие води путъ преко Кастелнова, Десензано, варошице одъ 3000. жителя на езеру Гарди, Понте, св. Марко, Брешије. Ово е варошь са 33.000 жителя. Има стару цркву одъ 72. год. после Христа, посвећену бышу Веспасіану; палате; цркви: нова катедрална, стара катедрална, св. Аѣра, Назара и Целза, св. Климента, св. Петра, св. Маріе, св. Катарине и друге; театерь одъ 1310. године; библиотеку квириніанску; сиротинске куће за оба пола чувалиште (школу за малу дѣцу исподъ 7. година), лицеумъ, гимназію, семинарь пензионате (воспитателна кућа, за мушку и женску дѣцу) и атенеумъ за науке и умѣтности.

Пошавши изъ Брешије, удари се преко Хіарри, вароши одъ 9.000. жителя. Она има болницу, явну библиотеку, цркву катедралну, одну звонару, у којој 11. звона, и шеталиште врло пріятно. Па после се иде преко Романо, Тревилью, Басано и Мелзе у Миланъ. Предъ овомъ вароши на еданъ сатъ има опетъ гвозденый путъ, коимъ се у речену престолну варошь долази.

Миланъ лежи на лѣпой равници съ изгледомъ одъ сѣверне стране на алпійске горе. Сазиданъ е 500. год. после Христа, латински се зове Медиоланумъ као: in medio amnium (усредъ рѣка); еръ лежи на Ади и Тичину. Има простране ал' не праве улице, све крупнымъ шлюнкомъ постављене, само е лютый модрый каменъ метнутъ између шлюнака правцемъ, коимъ точкови кола иду.

Осимъ што варошь ова на двѣ поменуте рѣке лежи, има она јошъ три канала, коя протичу и обтичу около вароши: великій каналъ (naviglio grande), кои излази изъ Тессина; каналъ одъ Павіе и каналъ Мартозава, кои изъ Аде (рѣке) излази. Каналомъ овимъ веже се варошь са великимъ и комскимъ езеромъ и са самымъ ядранскимъ моремъ. Они канали служе, да се поля наводнити могу.

Поднебіе е благо, здраво ал' влажно, брой жителя у вароши и у пољу износи 145.000. После кралѣва лонгобардски, владала е у Милану породица Торіани, после ове Висконти, па најпосле Еѣорза. Одъ породице ове последнѣ дође Миланъ подъ Карла V. и породицу шпаньолско-аустрійску, па после подъ Аустрію.

Варошъ има више капија; као источна, римска, тичинеска, аркъ ди тріонефо, верчелинска, комска и нова; па осимъ овы: тоса, виђентинска, лодовичка и теналійска.

(Далѣ слѣдуе.)

ОБЗОРЪ КНИЖЕВНЫЙ.

Србској младежи у Пожуну.

Хвала вамъ, драга млада браћо, на вашој „Оградѣ“ коју самъ юче у Срб. Нар. Листу (чис. 6. о. г.) читао! Ако ми и есте „Славјанка“ Србске младежи довољно смство могла бити, да вы никадъ нећете овако попѣвати, као што овај нашъ новый пѣсникъ, г. Бранко Радичевићъ, пѣва; опетъ самъ се, угледавши козкакве „прилике“, што одскора „пролетѣше више Срба по небу ведроме“, быо забринуо, да се кон одъ васъ не превари, па не пусти у то „мало стадо“, коѣ чека одъ „оца небескога царство“ и съ коимъ и та млада овца, пѣсникъ Бранко, пасе. Садъ се я опетъ добру надамъ, еръ ме е вашъ паметанъ одзывъ на „посвѣту“ г. Бр. Радичевића ове бриге опростіо . . .

Будућность нашего народа много одъ тебе зависи, мила „Србска младежи“, и науке, дакле просвѣте, умный родъ треба да е племенитъ: то ћешъ ты, надамъ се, всегда имати у памети. Просвѣту се сама основно и свестрано, уможъ и срдцемъ, за свою и свога рода славу, и ради како ћешъ народу нашемъ омилити науку и образованость! Ты си, Богу хвала, срећно у томъ започела, и дично си већъ поступила; а красну ћешъ цѣль постићи, само ако будешъ остала на томъ правомъ путу, кон си узела. „Славјанка“ е прекрасанъ цвѣтакъ истините поезіе; Србскій се родъ съ такомъ своіомъ „младежи“ поносити може!

„Народность“ — „Нравственность“, то су за насъ и у насъ најглавни и најпречи предмети, кон ти се, добра наша младежи, препоручую. То си ты и сама већъ узнала и осетила; пѣвай дакле и одсадъ сведнако сладке пѣсме о нашей народности, и буди е изъ овога нѣногъ дубокогъ и дугогъ сна! Ово време нѣ за насъ Србе време игре в шале и беспослица; зато се иште, да твоя вила засадъ само о оногъ пѣва, чимъ се наша народность спасава и подиже, и што чивити може, да нашъ народъ све бољий и честитѣй постае . . .

Каква разлика између „Славјанке“ Србске младежи и „Пѣсама“ г. Бранка Радичевића! Па е опетъ г. Даничићъ у последној Подунавки (одъ 30. Дек. п. г.) рекао: „я мыслимъ, да до данасъ іоштъ нѣ ни еданъ ученый Србинъ овако пѣвао, као овај Радиче-

вићъ, а онъ пѣва онако како треба Србинъ књижевникъ да пѣва!“ Да нѣ ни еданъ ученый Србинъ овако пѣвао као овај Радичевићъ, то е истина, и я држимъ, да е то велика наша срећа и дика, што е истина. Еръ шта бы было и шта бы паметни люди о нама мыслили, кадъ се у пѣсмама наши поста' ништа друго небы налазило, него све само дѣтнѣске несташности, непокривене похотливости, безумне непризнателности, неразборите самопоузданости, безстыдне грубости, крайнога незнанства о людима и стварма и осталь таковы „неморалностей“ и опачина, коима су све „Пѣсме“ Бр. Радичевића нагрѣене! Маниъ су нѣгове пѣсме любовне; но е ли овакова любовъ предметъ лѣпе, праве поезіе? Читайте г. Даничићу іоштъ еданпуть те пѣсме, а понайболѣ ону съ надписомъ „Враголанъ“, па ми искрено кажите, 'оће ли паметни родители казати хвала г. Радичевићу, кадъ нађу, да имъ безазлене ћерке ту читаю, одъ чега су они дужни, нѣвно чисто іоштъ невинности чувство чувати! Па о чему, далѣ, пѣва онъ у већимъ своимъ пѣсмама, особито у последној? Путовао човекъ на Пегазу, па видіо чуда свакояка! На полю нашегъ књижества све е коровъ; само еданъ единитый на нѣму цвѣте сади! Еданъ е Вукъ окувао Србе, другій га е Вукъ данасъ одковао; и то каже Бранко . . .! Него то све много не значи: видићемо, кога ћемо у руку любити! Али онако опадати и грдити свою рођену браћу, свое земляке: онако раздоръ и омразу подпальвати међу людма, кон су се судбиномъ заедно нашли, да о напредку и срећи едне землѣ раде, то е занста више него безумно и подло! Знате ли вы, г. Даничићу, како характеризираю наши ону птицу, коя у свое гнѣздо пог . . .? И сећате ли се, како наша пословица каже: „ко надъ собомъ плое, на образъ му пада?“ Е ли тај г. Бр. Радичевићъ изучіо повѣстницу свѣта и народа, и мотри ли онъ, како данасъ народи и землѣ стое? Тешко; иначе бы онъ знао, да Атиняни и Римляни нѣсу пеленгаће носили, кадъ су свою славу и величину онако безпримѣрно подизали; — да давашия шака Енглеза не заповѣда цѣлой старој Индіи и не потряса оно грдно Китайско царство у поленгаћама; — да юнашество суровости, необразованости т. е пеленгаћско не оснива државе за вѣкове и са славомъ свѣстие народности, о чему говоре примѣри юнашества Атилогогъ, Тамерлановогъ, Чингисхановогъ и многогъ другогъ таковогъ, старогъ и новогъ, суровогъ народа; — да юнашество може кадшто стећи, али да само умность стечено може сачувати и умложити, и, што е најболѣ, срећно уживати; — да народъ, кон пеленгаће не носи, никако се нѣ радъ меняти съ онымъ, кон е іоштъ у пеленгаћама, па ако ће му онъ

и самъ брат-народъ быти; — да Срби граничари не носе више пеленгаѣе, али да су зато опетъ юнаци; — да су сви народи у почетку развитка свое државности, свое политическе народности, поради свега овогъ, што јошть нису имали или умѣли, тражили и узимали къ себи странце, да имъ они у томъ помогну, исто овако као што су овде Срби учинили, съ томъ само разликомъ, што Србски странци нису ерељомъ сасвимъ странци, а да е после, кадъ су се сами извѣстили и изобразили, ова потреба и нужда кодъ њи сама престала, као што ће она и овде у Србији у свое време, па, ако Богъ да, скоримъ престати; — да су Срби више пута страдали, али нигда зато, што су науку одъ свое браће примали и што нису „ъ, љ“ и то „лепо јота“ имали; — да е Србинъ свуда Србинъ, по парави, по крви пріятель, а не неприятель Србства, и тако да е права лудость на едне одъ њи и онда викати, кадъ овде поштено служе и раде за напредакъ Србства, дакле само зато на њи викати, што имъ судбина нѣ дала, на едной се грудви земљъ съ остальма родити, и т. д. и т. д. Све ово г. Бр. Радичевићъ тешко да зна, па опетъ 'оће да зна, какву су несрећу нѣгови земляци, нѣгова браћа, коима свима као безобразно ѣаче велике уши и копите дае, Србији починили, какву ли јој јошть спремили! Него, Богу хвала, има овде паметны и поштенны Срба, и велики и малы, кои знаю, како њивна отечествена стваръ стои, кои виде, да тай г. Бр. Радичевићъ, тако „младь и зеленъ“, о той њивной ствари јошть — ништа не зна.

Г. Даничићъ каже: „да нѣговъ Бранко пѣва овако, како треба Србинъ книжевникъ да пѣва.“ Све, све, али то да памъ не да Богъ! Што се мене тиче, я се тврдо надамъ, не само да никакавъ добаръ и ученъ Србинъ, него да ви самъ г. Бр. Радичевићъ неће више тако пѣвати, како е овай свой стихотворный првенаць одиѣвао; еръ знамъ, да ономъ, што нѣ лепо и добро, никакавъ паметанъ човекъ неће подражавати, и мыслимъ, да ће г. Радичевићъ кодъ дѣпогъ свогъ таланта и са зреліомъ, слободніомъ умношю умѣти болъ, свой и свога рода образъ чувати и штедити, и да се неће више упуштати, да грди и ружи оне, кои то нису заслужили, и да тако одсудително говори о ономъ, што јошть не зна и не познае!

Найпосле вели г. Даничићъ, да е языкъ г. Бр. Радичевића као суза — чистъ. Да, као суза, само што е до зла бога неслањъ. Него о овомъ нѣговомъ, као и о осталомъ онога вашегъ „малого стада“ зы-

ку, другій 'бу путь обширніе повести рѣчь. Засады само оволикко: Вы, радикалствы, ултраис у републики нашега книжества, вы 'сте до данасъ изъ свега грла на ову другу страну наши книжевника викали, да они не знаю Србски и да не пишу Србскимъ языкомъ, и одъ лане, одъ кадъ ваше неколике прилике „пролетѣше више Срба по небу ведроме,“ кличете, да ће одъ ти прилика настати нова эпоха за насъ, — да намъ е дошао Мессія! Бсть, и я велимъ, да е едина эпоха већ настала; али знате л' коя? Она, у коіой ћемо вамъ мы моћи „вратити жао за срамоту!“ Јошть мало, па ћемо мы пунымъ правомъ моћи казати и доказати: да вы, вы изъ тога „малогъ стада,“ не знате Србски, да тай языкъ, коимъ вы пишете, нѣ народный Србскій языкъ, и да вы дакле пишете „свакій своимъ языкомъ, како кои 'оћете, али никако Србскимъ!“ Како то?! Тако, и нѣ другоячѣ! Ето намъ засады прилично свѣдоче: языкъ превода „Новаго Завета“ нигда се у нашемъ народу не говори, па ня у самой Ерцеговини; то се исто разумѣва и о языку „Псалма“ Бранковы; тако се нигда, па ни у Бачкой не говори! Ни вы сами, вы, кои тако пишете, не умете и не можете тако говорити; та заръ вастъ мы не познаемо!

У Београду, на покладе Фебр. 1848.

І. Ст. Забавићъ.

ДѢВОЙКА И РУЖА.

Дивно ружа наупила
Сред' башчице край потока,
Ту долази млада мома
Па е ружи бесѣдила:
„О ружице, райско цвѣће!
Дивна ли си! красна ли си!
Кано осмей руїне зоре
Ко анѣла задай тихій.
Јошъ да нѣ трна твога!“
То изрече мома млада,
Па уздеде оштаръ ножићъ
Те посѣче ружи трићъ,
Увену јој цвѣтакъ милый!
Проговара дѣвойчица:
„А, ох ружо, добро мое!
Ао главо, туго моя!
Нашто теби паметь твоя?
Еръ волѣде бодлѣ цѣпат'
Но мирисат' дивну ружу!“
Мирисъ руже лакъ е ла'оръ
Што с' у ведро небо джже.
Ко ће кварит' редъ природе,
Ко наметат' оковъ духу?!

І. И.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.